

اصول و فلسفه آموزش و پرورش

مؤلف:
علی اکبر نصیری

انتشارات آوای نور
تهران - ۱۳۸۴

نصیری، علی اکبر، ۱۳۲۳ -
 اصول و فلسفه آموزش و پرورش / مولف علی اکبر نصیری...
 تهران: آوای نور، ۱۳۸۳.
 ص ۱۷۶. ISBN 964 - 5819 - 51 - 2
 فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.
 کتابنامه: ص. [۱۷۶] - ۱۷۶
 آموزش و پرورش - فلسفه، الف، عنوان.
 ۳۷۰/۱ LB ۱۴/۷ ۶ الف ۶
 کتابنامه ملی ایران
 ۳۸۳۶۴ - ۸۳م

اصول و فلسفه آموزش و پرورش
 تالیف: علی اکبر نصیری
 ناشر: انتشارات آوای نور
 چاپ اول ۱۳۸۴ • تعداد ۱۵۰۰ نسخه • چاپخانه افروز
 شابک: ۹۶۴-۵۸۱۹-۵۱-۲ ISBN: 964-5819-51-2

تهران: میدان انقلاب - روبروی دانشگاه تهران - خیابان ۱۲ فروردین
 خیابان شهید نظری غربی - پلاک ۱۹۹ / تلفن ۶۹۶۷۳۵۶ - ۶۹۶۷۳۵
 شماره ۶۴۸۰۸۸۲ - صندوق پ ۱۳۱۴۵/۶۸۵ همراه ۰۹۱۲۱۰۸۳۷۳۱

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است
 قیمت ۱۶۰۰ تومان

فهرست مطالب

۱۱	با مخاطب‌های آشنا
۱۳	مقدمه

بخش اول - کلیات

۱۵	درس اول - در جستجوی تعریف فلسفه
۱۸	معنای لغوی
۱۸	ابعاد فلسفه
۱۸	۱- فعالیت‌های فلسفی
۱۹	۲- گرایش‌های فلسفی
۱۹	۳- گزاره‌های فلسفی
۲۱	فلسفه در گذشته و حال
۲۱	متافیزیک چیست؟
۲۳	درس دوم - علم چیست؟
۲۹	درس سوم - فلسفه چیست؟
۳۱	محتوای متافیزیک
۳۲	گزاره‌های فلسفه
۳۳	جهانبینی
۳۳	انواع جهانبینی
۳۴	۱- جهانبینی مادی (ماتریالیسم)
۳۴	۲- جهانبینی مذهبی

۳۷	درس چهارم - انسان‌شناسی و تعلیم و تربیت
۳۹	مقدمه
۴۰	اومانیزم یا اصالت انسان
۴۱	مکتب‌های اومانستی
۴۱	۱- اگوستاتریسم (خودمحوری)
۴۱	۲- رادیکالیزم (بنیادگرایی)
۴۱	۳- اگزستانسیالیسم (وجودگرایی یا اصالت وجود)
۴۲	۴- لیبرالیزم (آزادیخواهی)
۴۵	درس پنجم - معرفت‌شناسی و تعلیم و تربیت
۴۸	دامنه فعالیت و عملکرد معرفت‌شناسی
۴۹	ارتباط معرفت‌شناسی با تعلیم و تربیت
۵۱	درس ششم - ارزش‌شناسی (Axiology) و تعلیم و تربیت
۵۳	نظریه‌های مختلف درباره ارزش‌ها
۵۳	۱- نظریه عینی
۵۴	۲- نظریه ذهنی یا شخصی
۵۴	۳- نظریه رابطه‌ای
۵۴	۴- نظریه زمینه‌ای
۵۴	اقسام ارزش
۵۵	دیدگاه دکتر شریعتی درباره ارزش‌ها
۵۵	تعریف ارزش
۵۷	درس هفتم - فلسفه اخلاق
۵۹	موضوع فلسفه اخلاق
۶۱	اخلاق چیست؟
۶۱	اصل اول - ایثار
۶۱	اصل دوم - ملاک خیر و شر
۶۲	اصل سوم - «آمر» و «ناهی»
۶۲	گزاره اخلاقی

۶۲	فلسفه اخلاق شامل ۴ علم است
۶۲	۱- اخلاق توصیفی
۶۳	۲- اخلاق هنجاری
۶۳	۳- اخلاق تحلیلی
۶۳	۴- اخلاق تربیت یا علم تربیت
۶۵	درس هشتم- زیبایی شناسی
۷۳	درس نهم- تفکر و تعلیم و تربیت
۷۸	مراحل تفکر از نظر دیویی
۷۸	کنترل فکر و راه بردن درست آن
۷۹	اهمیت روش
۸۰	تعلیم و تربیت ایستا و پویا
۸۱	روح علمی چیست؟
۸۴	دو مکتب تعلیم و تربیت
۸۹	درس دهم- تعلیم و تربیت چیست؟
۹۴	مراحل تربیت
۹۷	درس یازدهم- اصول تعلیم و تربیت
۹۹	مفهوم اصل
۱۰۱	اصل و قانون
۱۰۱	اصل و روش
۱۰۱	اصول رفتار
۱۰۱	اصول رفتار شاگرد نسبت به معلم
۱۰۲	اصول رفتار شاگرد در زندگی پس از خروج از مدرسه
۱۰۲	اصول رفتار معلم در زندگی
۱۰۲	اصول رفتار معلم نسبت به شاگرد
۱۰۵	دیدگاه جان دیویی

۱۰۹	درس دوازدهم - فلسفه تعلیم و تربیت
۱۱۲	تعریف
۱۱۳	۱- فلسفه نظری تعلیم و تربیت
۱۱۳	۲- فلسفه هنجاری تعلیم و تربیت
۱۱۳	۳- فلسفه تحلیلی تعلیم و تربیت
۱۱۷	درس سیزدهم - دیدگاه‌هایی درباره فلسفه تعلیم و تربیت
۱۱۷	هرمان هورن (۱۹۲۷)
۱۱۸	جورج ال. نیوسام (۱۹۵۹)
۱۱۹	ویلیام ک. فرانکنا (۱۹۵۶)
۱۱۹	فیلیپ، جی. اسمیت (۱۹۶۵)
۱۲۰	جوناس اف. سولتیس (۱۹۸۸)
۱۲۰	جان دیویی (۱۹۱۶)

بخش دوم

مکتب‌های فلسفی و ارتباط آن‌ها با تعلیم و تربیت

۱۲۳	مکتب‌های فلسفی در ارتباط با آموزش و پرورش
۱۲۳	مقدمه
۱۲۳	مکتب چیست؟
۱۲۴	مکتب‌ها
۱۲۵	درس چهاردهم - ایده آلیسم یا پندارگرایی
۱۲۷	معرفت‌شناسی پندارگرایان
۱۲۷	تفکر و یادگیری
۱۲۸	حقیقت چیست؟
۱۲۸	هدف و محتوای آموزشی
۱۲۹	روش آموزش
۱۲۹	ارزش‌شناسی پندارگرایان

۱۳۱	درس پانزدهم - رآلیسم و تعلیم و تربیت
۱۳۳	واقع گرایی عقلی
۱۳۴	واقع گرایی علمی
۱۳۴	انسان از دیدگاه واقع گرایان
۱۳۵	معرفت شناسی
۱۳۵	ارزش شناسی
۱۳۶	یادگیری و تربیت از دیدگاه واقع گرایی

۱۳۹	درس شانزدهم - پراگماتیسم و تعلیم و تربیت
۱۴۲	الف - هدف یادگیری
۱۴۴	ب - مواد درسی و روش آموزشی
۱۴۵	مواد درسی
۱۴۷	شیوه انتخاب مواد درسی
۱۴۷	ارزش های تربیتی در پراگماتیسم
۱۴۹	انواع ارزش ها

۱۵۱	درس هفدهم - انگریستانسیالیزم و تعلیم و تربیت
-----	--

بخش سوم دیدگاههای تربیتی

۱۵۷	افلاطون
۱۵۸	هدف تربیت در نظر افلاطون
۱۵۸	تعلیم و تربیت در دین مسیح
۱۶۰	تعلیم و تربیت از دیدگاه توماس آکوئیناس
۱۶۱	کومینیوس (۱۵۹۲-۱۶۷۰)
۱۶۳	اصول آموزش و پرورش در دیدگاه کومینیوس
۱۶۳	مراحل رشد
۱۶۳	برخی نکات تربیتی

۱۶۳		جان لاک
۱۶۴		خلاصه دیدگاه جان لاک در زمینه تربیت
۱۶۵		اصول و برنامه و محتوای تربیتی لاک
۱۶۵		دیدگاه تربیتی کانت
۱۶۷		ژان ژاک روسو
۱۶۸		خلاصه دیدگاه تربیتی روسو
۱۶۹		جان دیویی
۱۷۱		نظریات دیوئی درباره آموزش و پرورش
۱۷۱		نگاهی به تاریخ فردا
۱۷۵		فهرست منابع

با مخاطب‌های آشنا

کتابی که در پیشدید شما است، یک کتاب درسی است. این کتاب، برای دانشجویان دوره کارشناسی علوم تربیتی و رشته‌های دبیری، تدوین گردیده است. محتوای آن برگرفته از کتاب‌های معتبر در این زمینه است. حجم کتاب به منظور تدریس در یک نیمسال تحصیلی (ترم تحصیلی) و متناسب با تعداد جلسات درس تنظیم شده است.

سعی مؤلف، آن بوده است که:

- ۱- محتوای کتاب منطبق بر سرفصل‌های مصوب باشد.
- ۲- سبک نوشتار، سلیس و روان باشد.
- ۳- فرم و محتوا و هیئت کلی کتاب، نمایانگر یک کتاب درسی باشد.
- ۴- در آغاز هر درس، هدف‌های رفتاری آن درس ارائه شده باشد.
- ۵- در این کتاب برای هر مبحثی، سرنخی ارائه شده است تا دانشجویان خود شخصاً موضوع را پیگیری کنند و یافته خود را به کلاس ارائه دهند. معنی دانشجویی، جز این نیست که دانشجو خود در جستجوی معرفت باشد.
- ۶- علاوه بر منابع کتاب، سایر کتاب‌های مفید نیز در پایان کتاب معرفی شده باشد. امید است، فرم و محتوا و سبک نگارش این اثر برای دانشجویان، شوق‌انگیز و مفید باشد.

علی اکبر نصیری

بهار ۱۳۸۳

مقدمه

خوبی چیست؟

انسان خوب کیست؟

زندگی چیست؟

زندگی مطلوب کدام است؟

چگونه انسانی باید ساخت؟

کدامین دستگاه تربیتی قادر است انسان مطلوب بسازد؟

هدف‌های تعلیم و تربیت راستین چیست؟

راه و روش‌های نیل به چنین هدف‌هایی کدام است؟

پرسش‌هایی از این دست، پرسش‌های اساسی فلسفه تعلیم و تربیت است. به عبارت

دیگر اساسی‌ترین مسأله تعلیم و تربیت این است که چگونه انسانی باید ساخت و

چگونه تعلیم و تربیتی، توانایی ساختن چنین انسانی را دارد؟

یکی از صاحب نظران می‌گوید:

انسان امروز بیش از همیشه، می‌تواند انسان بسازد، اما کمتر از آن می‌داند که چه

بسازد؟ چنانکه درباره زندگی نیز چنین است. می‌تواند هرگونه که بخواهد زندگی

کند، اما نمی‌داند چگونه؟ زیرا نمی‌داند چرا؟

می‌دانیم در گذشته‌های دور - تا قبل از قرن هیجدهم - در تمامی فرهنگ‌ها و تمدن‌ها،

چه در شرق و چه در غرب، تعلیم و تربیت، مبتنی بر دین بود. معبد و مدرسه یکی بود.

آموزه‌های تربیتی، همان آموزه‌های دینی بود. بنابراین دین پاسخ پرسش‌های تربیتی را

می‌داد. نظام ارزش‌ها را دین تعیین می‌کرد؟ الگوی راستین انسان آرمانی در اختیار دین

بود. الگوی انسان کامل یک الگوی الهی بود. بنابراین هدف تعلیم و تربیت ساختن

انسانی بر انگاره شخصیت‌های مقدس الهی بود.

همه چیز روشن بود. دستگاه تعلیم و تربیت، براساس الگوهای مشخص و شناخته شده

و ارزش‌های مقدس دینی، انسان مطلوب خود را می‌ساخت، یا دست کم سعی در ساختن چنین انسانی داشت.

مکتب‌های عرفانی نیز هدف تربیتی مشخص داشتند و ابعاد وجودی انسان آرمانی خود را تحت عنوان "انسان کامل" به خوبی ترسیم می‌کردند. با نگاهی به کتاب‌های عرفانی، چه شرقی و چه غربی و نیز با نگاهی به کتاب‌های دینی می‌توان به این مهم، پی برد. پیامبر هر دینی الگوی راستین و متعالی و انسان کامل آن دین بود. در اسلام، اسوه و الگوی کامل انسان ایده آل در درجه اول شخص پیامبر اکرم (ص) است که در قرآن به عنوان "اسوه حسنه" معرفی شده است. و در درجات بعد، اصحاب درجه یک آن حضرت مثل "امام علی (ع)" است. یعنی شخصیت‌های نمونه‌ای که با الگو قرار دادن پیامبر اکرم (ص) خود را ساخته بودند، نمونه‌های انسان متعالی بودند. آنان که "خلق و خوی الهی" گرفته بودند، الگو بودند.

به عبارت دیگر، فرمان «تَخَلَّقُوا بِأَخْلَاقِ اللَّهِ» فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی بود. مشکل تعلیم و تربیت جدید همین نداشتن الگو است. تعلم و تربیت امروز نمی‌داند چگونه انسانی بسازد. چون نمی‌داند چرا؟

فلسفه تعلیم و تربیت باید در جستجوی یافتن پاسخ چنین "چرایی" باشد.

علی اکبر نصیری